

Bir video sanatçısının mutfağı

DUYGU DEMİR

2007 ve 2009 İstanbul Bienal'lerinde sergilenen işleriyle tanıdığımız video sanatçısı Ali Kazma dünya çapında ismini duyurmaya devam ediyor.

Ali Kazma 2010 yılı Nam June Paik Ödülü'ne aday gösterildi. Adaylar listesinde Türkiye'den Ali Kazma'nın yanı sıra Japonya'dan Daito Manabe (Tokyo) ve and Ei Wada a.k.a. Crab Feet, Berlin'den Hajnal Németh, Budapeşte'den Eike, Brezilya'dan sanatçı grubu Chelipa Ferro (Sao Paolo), Rosa Barba (Berlin-Amsterdam) ve Norveç'ten Ignas Krunglevicius (Oslo) yer alıyor. Solange Farkas, Udo Kittelmann, Antoni Muntadas, Miklós Peternák ve Yukiko Shikata'dan oluşan jürinin seçtiği sanatçılar Eylül ayının sonunda Düsseldorf'taki Kunststiftung NRW'de düzenlenecek olan sergiye 2008 yılında aynı ödülü kazanan Adriane Wachholz ve Thorsten Hallscheidt ile beraber katılacaklar.

DD: Nam June Paik Ödülü'nden bahsederek başlayalım mı?

AK: Tabii, anlatayım kısaca hikayesini. İspanyol sanatçı Antoni Muntadas bu ödüle sanatçıları aday gösteren insanlardan biri.

İstanbul'a geldiğinde benim Yapı Kredi'deki sergimi gezmiş, orada işlerimle ilgilenmiş, daha sonra katalogdaki metnin Emre (Baykal) tarafından yazıldığını görmüş ve onunla konuşmuş. İşlerimin geçişini biraz araştırmış, sergide olmayan işlerime bakmış. Daha sonra beni oradaki komiteye önermiş bu ödül için, komite de uygun görmüş. Diğer adaylardan Rosa Barba'yı da Muntadas önermiş. Ben daha önce Muntadas ile tanışmamıştım, sonrasında açılıyor Düsseldorf'ta. Beş tane iş göstereceğim, yine mekana göre yerleştireceğim, projeksiyon olarak. Daha yeni işlerden gösteririm diye düşünüyorum. Taxidermist'i gösteririm halinde, Almanya'da çekildiği için yerel bir bağlantı olur. 30 Eylül'de de bütün sanatçılarla beraber bir tören olacak.

DD: Cuisine'den bahsedebiliyor muyuz? En son işin?

AK: Tabii. O yeni bitti, Temmuz başydı

galiba. Fransa'da gösterildi. İlk olarak da bir arkeoloji müzesinde gösterildi, Bibracte en Bourgogne. Çok ilginç bir proje oldu benim için esasında. Burası çok büyük ve güzel bir arkeoloji müzesi. Dört işim gösteriliyor orada şu anda. Her sene bir güncel sanatçıyla çalışıyorlar ve yeni bir işin üretilmesini sağlıyorlar. Teklif ilk geldiğinde herhalde olmaz diye düşündüm, ama zaten Fransa'daydım başka bir şey için. Gittim oraya ve müzeye bayıldım. Müze, 2000 sene öncesine ait bir yerleşim alanının yanında ve orada yapılan kazılarda devamlı tabak-çanaklar ya da aletler çıkıyor.

DD: Aslında çok mantıklı senin işlerinin böyle bir yerde gösterilmesi.

AK: Zaten onlar da bu nedenle seçmişler. Görünce ben de harika olur diye düşündüm ve hemen kabul ettim. Mesela 2000 senelik çanak çömleklerin yanında Alev Ebüzziya'nın olduğu Studio Ceramist'i (Stüdyo Seramikçisi)

gösteriyoruz. Household Goods Factory (Ev Eşyaları Fabrikası) de orada iyi oldu tabii. Onlarla yeni bir iş yapmak da söz konusu oldu. Ben de uzun zamandır yemek üzerine bir şey yapmak istiyordum. Bu bölge yemek kültürüyle tanınmış zaten, Dijon'a yakın. Çok iyi bir restorana götürdüler beni. Oradaki şef, Patrick Bertron'la da iyi anlaştık, projeye sıcak yaklaştı. Bu lokanta üç ayrı şef altında, üç Michelin yıldızı almış tek yer galiba dünyada. Tarihi, geleneği olan bir mekan, bu da hoşuma gitti. Orada bir hafta kalıp her gün mutfakta güzel yemekler yiyip güzel çekimler yaptım.

DD: O zaman bu noktada genel olarak Obstructions serisine geçebiliriz belki. Emre Baykal senin de daha önce bahsettiğin katalog yazısında bu serinin çıkış noktasının 2005'te Karaköy'deki Yaya Sergileri olduğunu söylüyor. Orada yaptığın çekimleri aynı gün içinde montajlamıştın. Ve akşamında da o günün videosu gösterilmişti, sanırım serginin sonunda da bütün günler birbirine eklenerek başka bir şekilde gösterilmişti.

AK: Tam olarak şöyleydi: Her gün bir tane kısa video yapıp, sonra Pazar günleri tüm o haftayı kapsayan altı videoyu peşpeşe gösteriyordum. Serginin sonunda da hepsini alıp biraz sırasını değiştirip yeni bir montaj yaptım. Esasında biraz daha geri gidebiliriz bu serinin tarihi için. Aslında bir belgesel olarak da yerleştirme formatında da da gösterilen What Remains'e (Geriyeye Kalan, 2003) kadar gidebiliriz. Onda, o zaman beraber çalıştığım Tolga Yücel ile beraber bir sene boyunca Galatasaray ile dolaştık. Dolayısıyla bir süreci uzun bir süre takip ettiğim ilk proje. Obstructions serisinin başlangıcı diyemeyiz ama onun oluşumuna ait bir şeyler var orada. Uzun bir sürecin parçası olmak ve sanki elinde "her yere girebilirsin kartı" var gibi olması çok hoşuma gitti. O sırada aklımda bir proje canlandı. Çok merak ettiğim, çok görmek istediğim, öğrenmek ve hissetmek istediğim süreçlere bu şekilde girebildiğimi anlamadım. Ama Galatasaray gibi büyük bir proje, sponsorlar ve ekip olunca yaptığın işin kontrolünü tamamen elinde tutman imkansız. Herkesin farklı beklentileri olması, ticari bir şey olması var. Buna bağlı olarak kendinden ödün veriyorsun. Bu kısmı çok rahatsız etti beni. Sürecin tümünü kontrol edebileceğim bir formata geçmek istedim. 2005'te de yaşadığım

1 'Dancer', 2009
2 'Casa di moda', 2009

yerin dokusunu, üretimini, insanların nasıl bir hayat yarattıklarını belgelemek ve aynı zamanda kendime bir çalışma disiplini kazandırmak istedim. Bir ay boyunca tek bir projeye zamanımın tümünü adayıp, o dokunun bir parçası olmak ve sadece yapmak istediğim bir şeye odaklanmak istedim. Proje böyle başladı. O sırada gazete çıkarır ya da eskiz yapar gibi, mükemmel bir şey yapmak zorunda olmadan çalışmak da özgürleştirici

bir şeydi. O gözle kendi mahallemi dolaşmak çok güzeldi. Mesela aşığıdaki terşane çok özel bir yer, geceleri oralarda kaldım, başka türlü yaşamadığım yer. Ondan sonra ilk 'Beyin Cerrahisi'ni yaptım, orada da süreç tam bir gündü. 'Today' zamanında tanıştığım saat tamircisini çekerken, bunu daha uzun bir şey yapmalıydım demiştim. Daha sonra hemen Saat Ustası Recep Gürgen'e gittim [Clock Master, 2006]. Daha sonra terşaneden ağır sanayi fikri, yani 'Rolling Mills', oradan çıktı. Today projesinde kasap da var mesela, o da daha sonra 'Slaughterhouse' [2007] oldu. Ya da yoga vardı, o da 'Dance Company' ve 'Dancer' [ikisi de 2009]. İyice içine girip, o insanlar ne

yapıyor, nasıl yapıyor, bunu görmeyi, anlamayı, hissetmeyi, kaydetmeyi ve daha sonra tüm bu tecrübeyi de bir süzgeçten geçirip en saf haline getirmeye çalışıyorum.

DD: Çok doğalmış gibi gözüküyor senin videoların aslında izlendiğinde. Doğrudan gitmişsin, orada çalışan birisini videoya çekmişsin gibi. Ama aslında yaptığın bir sürü seçim var. Çok tarafsız kalmaya ve müdahale etmemeye çalışıyorsun ama bir yandan da tam bir belgesel yaklaşımı değil sanki videolarındaki. Arada bir yerdesin...

AK: Esasında belgesel bence. Belki insanların televizyondan alışık oldukları tipte bir formatta değil ama örneğin Bill Viola'nın The Passing işine de bir şekilde belgesel diyebiliriz. Belgeselin uzak, marjinal bir mahallesine düşüyor herhalde benim yaptığım.

DD: Bir taraftan senin videolarında inanılmaz bir estetik yan da var.

AK: Ben golaradan beri fotoğrafı haşır neşirim. Onun dışında New York'ta film kamerasıyla çok içli dışı oldum, görüntü yönetmeni olarak bir süre bağımsız projelerde çalıştım. O kadar çok çekim yaptım ki... Video ve filmle çok zaman geçirdim. Artık bir yere girdiğim zaman oranın ışık ve mimarisini hissediyorum. Nasıl çekersem doğru olacak hissedebiliyorum. Bir de güzel, dengeli kareler oldu olası çekmiştir beni. Bazı kareler bana kendi içinde tamamlanmış hissi veriyor. Özellikle videonun nefes aldığı yerlerde daha dengeli, renk ve kompozisyon olarak insanı bir an için sakinleştirecek imgeleri kullanmak gerekir. Hareket, değişim şiddet zaten içine çekiyor insanı, ama videoda hep bununla devam edemezsin, dinlenmen, olanları, gördüklerini özümsemen lazım. Dinlenme anlarında estetik olarak kendi içinde bütün ve tutarlı şeyler kullandığın zaman videonun içinde kalıyorsun. Video su kaçırıyor yani.

DD: O zaman montaja geçelim. Montaj çok yoğun bir emek gerektiriyor ve sen bunu tamamen kendin yapıyorsun. Senin üretim sürecin. Videoların hep başkalarının üretim

sürecini açığa çıkarmak üzerine. İlk defa Kazım Taşkent'teki sergide kendi zaman kodu notlarını da gösteren bir duvar vardı. Orada ilk defa kendi üretim sürecini de biraz daha görünür kıldın. Bu tür kendine/kendi yaptığına dönüp bakma anlarını sergilere dahil etmeye yeni başladın...

AK: Bu bahsettiğin zaman kodlarını dahil etmek biraz şımarıklık gibi görülebilir, kendi sürecini diğer gösterdiğin süreçlere dahil etmek... Bu seri 5-6 yıldır devam ediyor. Benim en hoşuma gitmeyen tepki "Ee bunu yaptın, bu seri artık bitti, artık yeni bir şey yap." yaklaşımı. "Sanat dünyası hep bir sürpriz istiyor" telkinleri. Sanki her şey eğlenceli bir oyunmuş ve yeni yeni oyunlar keşfetmek gerekiyormuş gibi... Soruna geri dönersek, en başından beri bütün yaptığım işlerin çalışma notlarını tutuyorum. Bittikten sonra sayfalarca rakamlara notlara, oklara, çizgilere bakmak benim için de ilginç bir tecrübe oluyor. Bunları hep bir ara paylaşırım diye düşünüyordum. Bu sefer videoların arkasında yatan emek ile ilişki kurabilmek için mekan da uygundu. Girer girmez o duvarı görüp karşısında videoları görmek falan... Bana bunun için iyi bir yer ve iyi bir zaman gibi geldi. Dediğin gibi benim kendi videolarımın da esasında bir süreç dahil olduğunu gösteren ipuçları gibi bir şey...

DD: Duvar, videolarla ilişki halindeydi.

AK: Videolarla aynı orandaydı zaten.

DD: Hem o hem de videolarındaki motifler gibi, duvardaki çizgiler de bir görsel motif oluşturuyordu.

AK: Evet. İstersen biraz da ne çektiğimi nasıl seçtiğimden bahsedelim. İnsanın etrafında gördüğü şeyleri dönüştürme, alıp başka bir şey haline getirme, hiç olmayan bir şeyi yaratma, farklı kombinasyonlarla birleştirme.

'Rolling mills', 2007

Ve bu birleştirdiğin şeyler tabii bize üzerinde yaşadığımız dünya hakkında müthiş ipuçları veriyor. Biraz geriye doğru düşündüğün zaman, her malzeme esasında var olduğu dünya hakkında müthiş şeyler barındırıyor içinde. Ben de, bugün üzerinde yaşadığım dünya, içine doğduğum bu zaman, tarihsellik içinde tekrar tekrar üretilen ve tekrar tekrar yaratılan bu ideolojik ve materyal dünyanın nasıl bir yer olduğunu araştırıyorum. Bu üretimi

belgelerken, bu dünyanın kendini en saf halde gösterişini de belgelemeye çalışıyorum. Benim için işleri seçerken önemli kıstas şu: her alandan üretim, (sanat, zanaat, gibi) ikonik, yani kendini ve kendine benzeyen durumları da temsil edebilecek bir süreç bulup onunla ilgili bir iş yapmak. Bu işleri gösterirken, işlerin birbirleriyle ilişki kurmasını önemsiyorum. Bu kurdukları diyaloglarda birbirlerini bazen olumlumalarını, bazen birbirleriyle tamamen çelişmelerini, bazen de işler birbirine çok paralel giderken birden ayrılmalarnı, yani böylece dünyanın bütün karmaşıklığını, çelişmesini barındırmalarını amaçlıyorum. Endüstri, zanaat bunlar benim için çok önemli. Mesela bir rafineri, bir araba fabrikası, silah üretimi, bu tür izin alması zor ama çok yapmak istediğim projeler var. İnsanın, insan olmanın içinde var olan farklı kapasiteleri ve bu kapasitelerin dünya üzerindeki izdüşümlerini çekmek istiyorum. İnsana ait tüm kapasitelerin birbiriyle bağlantılı bir haritası gibi...Şimdi ama mesela danstan neden iki tane var diyeceksin...

DD: Bence sanat kısmına kesin bir torpil geçiyorsun zaten..

AK: Evet, o da var, ama mesela dansta beni en çok çeken şey, zanaatte ya da üretimde görülen obje-süje ilişkisinin komplikeleşiyor olması. Özne ve nesne ilişkisi tamamen kendi içinde. Bu anladığını düşündüğün diğer bütün ilişkileri de tekrar düşünmene neden oluyor. Zanaat genelde dünyamıza stabilite veren şeyleri üretir. Masa gibi, saat gibi. Bunlar bize dünyanın sabit bir yer gibi gözükmesini sağlayan şeyler ve bu stabilite sayesinde kendimizi, ailemizi, çevremizi, duygusal, kültürel kimliğimizi inşa edebiliyoruz. O yüzden zanaat üzerine Richard Sennett ya da Hannah Arendt'in kitaplarında hep bu özellik öne çıkarılır. 'Cuisine' de bence bu yüzden hem projeye çok uyuyor hem de biraz daha karmaşık bir hale getiriyor ve bazı şeylerin kolayca tanımlanmasını zorlaştırıyor. Çünkü burada çetrefilli bir süreçten sonra üretilen bir tabak yemek, anında tüketiliyor... O zaman belki de bahsetmemiz gereken stabilite, zanaatin dünyamıza sağladığı devamlılık, sadece zaman ve mekana ait bir şey değil... O zaman bunu nasıl tanımlarız tekrar?

DD: Bir ressamla çalıştın sanırım en son. Onun çekimleri bitti mi?

AK: Evet, evet, bu hafta montaj üzerinde çalışmaya başlıyorum aslında. Gene Fransız, ressam Jacques Coulais. Jacques çocuk felci

geçirmiş ve parmağını kullanabiliyor, bütün yüz kaslarını kullanabiliyor ama vücudunun geri kalanı paralize. Çok özel bir tekerlekli sandalyesi var. Kontrol edebildiği üç parmağını kullanarak kumanda ediyor. Konuyu ilk duyduğumda kuşkuyla yaklaşmıştım. Bu biraz fazla dramatik olur diye düşündüm ama sonra dedim ki böyle düşünmek de kötü, gidip görebilirim. Yaptığı bir performansla gittim ve inanılmaz etkilendim. Ciddi bir takım olayı; iki asistanı var, boyaların karışması, kanvasın hazırlanması gibi işleri yapan. İkiye iki bir kanvas koyuyor yere ve boya döktürüyor, sonra tekerleğiyle boyanın üzerinden geçerek yollar (trajektörler) yapıyor. Ayrıca resimden çok anladığımı iddia edemem ama resimleri de çok etkiledi beni. Jacques'ın kendisini de çok sevdim ve son olarak performansda çok sarstı beni. Kutsal bir mekanın içindeymiş gibi hissediyorsun. Performansı seyredenler oluyor, birşey üretiliyor. Zor koşullarda bir şey üretiliyor. İnsanlar seyrediyorlar ve çıt çıkmıyor. Adamın yapacağı hiçbir hareket geri alınabilecek bir şey değil. Çok zor ve yorucu bir şey yapıyor. Onun için hareketlerinde müthiş bir ekonomi var. Her hareketi çok düşünmesi lazım, bizim çok kolay yapacağımız bir şeyi çok önceden planlayarak yapması gerektiği için de neyi neden yaptığını iyi düşünmesi lazım. Tam da bu sınırlarda dans işleri yapıyordum, ikisi bana çok benzer geldi. Birinde güç, eğitim, acıya dayanıklılık bakımından müthiş gelişmiş bir vücut, bir yanda da Jacques. Bu ikisi sanki aynı hikayenin iki uç noktası gibi geldi bana. Özellikle Jacques ile İzlanda'lı dansçıyı (Erna Omarsdottir) karşılıklı göstermeyi çok istiyorum.

DD: Benim sorularım şimdilik bu kadar, senin eklemek istediğin bir şey var mı?

AK: August Sander'in Almanya'da yaşayanları ve onları anlatan arketipleri obsesif bir şekilde fotoğraflayıp bir bütünlük oluşturması ya da Diderot'nun ansiklopedisi gibi bir projeye başlamış gibi hissediyorum kendimi. Günümüzde var olan ve farklı kapasitelerin kullanıldığı insan aktivitelerini toplamak istiyorum. Tanas'ta 'Obstructions' serisinden 8 tane gösterdim. Espace Croisé'de dokuz tanesini gösterdim, bir gün mesela yirmi tanesini, otuz tanesini bir mekanda görmek benim için de çok heyecanlı olur. Çünkü mekânın içine girip, tüm bu yaptıklarımın hep birlikte nasıl bir dünya oluşturduklarını görmek isterim. ■

'Taxidermist', 2009